

En ung holbækkers møde med jazzen .... af Finn Kragerup

Jeg ramlede ind i jazzen på konfirmationsdagen 1949. Det var ellers ikke en særlig sandsynlig hændelse i den store villa på hjørnet af Kalundborgvej og Rolighedsvej, der hørte til den gamle Holbæk Mælkeforsyning. I huset var Danmarks Melodibog og Højskolesangbogen i højsædet, og jeg mindes ikke før at have hørt noget som helst om noget, der hed jazz. Min mor spillede habilt violin (deltog senere i lidt kammermusik i byen på amatørbasis) og min far var glad for radiogrammofonen og havde en lille pladesamling af lettere klassisk: "Cavalaria Rusticana" - "Så kold den lille hånd er" - "Kornmodsglansen" - "I østen stiger." - Axel Schiøtz o.s.v.

Men familiens første konfirmand skulle åbenbart fejres med lidt dans efter middagen, så min far lejede en stabel danseplader i byens pladeforretning, og da tiden oprandt, blev jeg sat til at vende plader på den store radiogrammofon, imens de voksne styrede rundt til stygge sager som "Hør min sang, Violetta" og "Tango for to". Men der var osse navne imellem som Leo Mathisen, Nat King Cole, Andrews Sisters, Svend Asmussen..., og de plader gjorde noget underligt noget ved mig: Det var li'som om rytmen og klangen smeltede sammen imellem ørene på mig, og jeg fik kuldegysninger på ryggen. Især Svend Asmussens "Civilization" og "I've got a lovely bunch of coconuts" smed jeg på grammmofonen igen og igen, til nogen misfornøjelse for gæsterne, og det fortsatte jeg med da de var gået - og dagen derpå, indtil pladerne desværre skulle leveres tilbage til forretningen igen.

I de følgende dage savnede jeg mit nye bekendtskab i en grad, så jeg måtte be' om lov til at bruge nogen af de meget sparsomme pengegaver, man fik dengang ved konfirmationen, til selv at købe pladerne - 3 stk. skrøbelige lakplader med Svend Asmussens kvintet. Fantastisk! (Hvis nogen dengang havde sagt, at det her var de første 3 af den pladesamling på de adskillige tusinde, som jeg siden skulle få bragt sammen igennem årene, så havde jeg troet at vedkommende kom direkte fra Tosseanstalten).

Apropos Svend Asmussen, mit først idol, så skete der nogen tid senere noget utroligt: han skulle kom til byen med sit orkester og spille koncert i Hotel Isefjords gamle teatersal. Efter nogen tids plagerier fik jeg lov til at købe en billet - og den store aften oprandt. Jeg tog plads i den udsolgte sal på balkonen, 1. række, 10 meter fra scenen. Sjovt nok - på pladsen lige ved siden af sad min legekammerat Kurts storebror, Lille-John henne fra Slagterivej ("ham må du aldrig, aldrig lege med, han er så sjofel"). Og så kom kvintetten på scenen, badet i det beskedne lys fra salens eneste, oldnordiske projektør - i hvide smokinger: Asmussen med sin violin, Max Leth på vibrafon, Jørgen Ingmann på guitar, Poul Gregersen på bas - og "Frederik" Erik Frederiksen på trommer - og så gik det løs med mit livs første jazzkoncert. Jeg blev så vildt betaget af deres show, af deres sang og af deres utrolige musiceren, at jeg fik rytmiske spasmer i ben, arme og hoved. Ved siden af sad Lille-John og råbte: neej og iiihh og åååhh - og peb i sine fingre. På et tidspunkt fik den scene- og show-vante kapelmester øje på de 2 henførte ungersvende ved balkonkanten og kom med sarkastiske bemærkninger om jazzbegejstringen i Holbæk - til publikums udelte morskab. Vi blev kort sagt til grin, men det gav absolut ingen skår i min glæde over koncerten - før næste morgen.

For under den sædvanlige morgensamling i festsalen på Stenhus brugte rektor Larsen dagens moralprædiken efter salmen og morgenbønnen til at ironisere over en af de ærværdige Stenhus-elevs latterlige og foragtelige optræden aftenen i forvejen ved en stor koncert i byen. Larsen nævnte ingen

navne, men hans øjne hvilede under hele seancen på lille mig nede på 8. række midtfor, så ingen af de morgensure, men nu skralgrinende mellemskoleelever, realister, gymnasiaster og det samlede lærerkollegie var i tvivl om, hvem den formastelige var.

Et års tid eller 2 senere fik jeg revanche i samme festsal, for i 2. G lykkedes det mig at få arrangeret en jazzkoncert med "mit" bigband "Guys" fra Roskilde. Der var stor begejstring på drengeskolen, ikke mindst for guitaristen (mig), bl. a. fordi jeg øjensynligt havde et venskabeligt forhold både til orkestrets lækre pianistinde og til et par andre skønne ungmøer, der hørte til orkestrets faste påhæng. Alt i alt en stor aften.

Sagen var, at jeg i mellemtiden var begyndt at spille guitar. På førstesalen i vores store villa boede den et par år ældre Ingulf med sin mor fru Glad. Ingulf var meget musikalsk og spillede både harmonika og rytmeguitar, og jeg syntes det lød helt fantastisk når han "buskede" på sine instrumenter - specielt var jeg begejstret for de sprøde rytmeakkorder på guitaren. Sådant en måtte jeg ha' - og snart fik jeg overtalt min far til at yde et tilskud til mine sidste spareskillinger, så vi kunne købe min første guitar - en "spansk" model, der desværre hurtigt viste sig uegnet til det jazzspil, jeg drømte om. Min guitarlærer - Vestsjællands bedste - lille Arne Nielsen boede ovenover "Magasin Tøjhuset" i den vinde og skæve bindingsværksejendom på hjørnet af Labæk og Brogade, og han hersede i sine små stuer med mig og mine ømme fingre, indtil han fik overbevist mig (og min far) om, at skulle der spilles jazz, så måtte der en rigtig jazzguitar til. Og den fik jeg. Den "spanske" blev byttet ud med en rigtig Barslev jazzguitar (sådan én som de store som eksempelvis Helge Jacobsen spillede på), og Arne fik ordnet med en radiomekaniker i København at bygge en lille elektrisk forstærker. Og så var udstyret i det mindste i orden på et rimeligt begynderplan.

Men dyrt var det, og min far krævede en afdragsordning i form af diverse hestepasning. Og det skulle jeg ikke cykle langt efter, for faktisk lå det lige uden for døren. Min fars mejeri havde nemlig 5 hestetruckne mælkevogne, der kørte rundt i Holbæks gader - og når mælkekuskene kom hjem over middag og spændte fra, så blev de 5 krikker sat i stalden. Min opgave var så at stå for mindst en af fodringerne pr. dag - som regel om aftenen. Og om sommeren skulle jeg stå for at skaffe drenge til at ride hestene på græs i vores fold bag Lunden en lille kilometer væk - og så hjem igen før mørket sænkede sig. Det pæne villakvartér på Kalundborgvej blev mange gange bragt til rasende protester, når vi red de 5 - langtfra bovlamme - krikker hjem i strakt galop med gnisterne sprøjtende fra hesteskoenes voldsomme kontakt med den gamle stenbrolægning. Det var et skide-irriterende job, men rimeligt godt betalt - og min far var ubøjelig. Så min første jazz blev betalt med hestemøg, ka' man sige.

Og faktisk blev der til mere end instrument, for der blev osse råd til plader. Der var kommet en plade-forretning i Smedelundsgade ejet af danselærer og orkesterleder Camilo, og han var faktisk rigtig godt med på noderne. Den lille biks var velforsynet med dagens populære plader, deriblandt en del jazz, så hurtigt fik jeg suppleret den lille Asmussen-samling med mine nyopdagede amerikanere: Nellie Luther, Stan Getz, Roy Eldridge - samt svenskere som Charlie Norman, Reinhold Svensson, Arne Domnerus - meget af det på de vidunderlige Metronome-plader med gul eller grøn etiket. Så nu blev der trængsel hjemme ved radiogrammofonen - tit til min fars slet skjulte irritation, især fordi jeg osse hver dag skulle lytte ind på de perler, jeg fandt på radiobølgerne: på de lange for eksempel stationen Droitwich med BBC's daglige dansemusik-udsendelser med fremragende orkestre som Geraldo's eller Ted Heath's. Og på mellembølger for eksempel fra München AFN (American Forces Network), der dag og nat pumpede pragtfuld jazz ud til de amerikanske besættelsesstyrker under bl. a. disc jockeyen Willis Conovers kyndige ledelse med hans berømte vending: Jazz, America's music of free expression. Det var lige vand på min mølle - og jeg labbede det begærligt i mig. Og jeg udvidede til

stadighed min jazzhorisont, som da Camilo's pladeforretning begyndte at hjemtage et par månedlige eksemplarer af det svenske jazzmagasin "Estrad", med mig som fast kunde - plus osse til det amerikanske "Downbeat", som rare Camilo efter nogen tids søgen fandt frem til.

Jeg vender lige tilbage til min overbo Ingulf, ham med harmonikaen og guitaren. Han var lærling hos købmand Trentemøller på Kalundborgvej lige ved siden af mejeriet, og han gik på handelsskole med Åge, købmandens søn i Tuse. Og Åge spillede forbavsende godt på tenorsaxofon - og havde den ofte med når han kom på sin motorcykel for at besøge Ingulf. Og når fru Glad blev træt af at høre dem spille, og smed dem ud, så gik de ned i vores lune hestestald og "buskede" videre, som de sagde, og så fik jeg lov til at deltage i den lille jamsession på guitar. Og Åge ku' åbenbart li' hvad jeg spillede, for en dag fortalte han mig, at han spillede med i et bigband i Roskilde, der hed "Guys" - og ku' jeg mon tænke mig at komme med derind, for de stod og manglede en guitarist? Og sådan gik det til, at jeg i en alder af 15-16 år begyndte at rejse med toget til Roskilde hver eneste lørdag eftermiddag, slæbende på guitarkasse og forstærker for at holde prøver med "Guys" - et efter forholdene glimrende amatør-bigband, som havde en rutineret professionel dirigent og instruktør ved navn René Grahn, til daglig saxofonist i Bruno Henriksens orkester i København. "Guys" hørte under en meget aktiv selskabelig ungdomsforening i Roskilde, så vi spillede til foreningens baller et par lørdage pr. måned. De sluttede sent, og det sidste tog var for længst afgået mod Holbæk, så jeg måtte overnatte hos min nye venner i orkestret, for eksempel hos trompetisten Poul Ørsted Pedersen og hans forældre på Efterskolen i Osted (blandt hans mange søskende var den 6-7-årige Niels-Henning, som jeg ikke rigtig bemærkede før nogen år senere, imens jeg var medlem af Finn Mickelborgs Kvintet i Restaurant Vingården i København. Hertil ankom nemlig en aften den nu 13-årige NHØP med en bas og overraskede hele det københavnske jazzliv - for straks efter at blive medlem af et andet af Vingårdens faste orkestre - Jazzkvintet '60).

I "Guys" dannede vi efter amerikansk mønster en lille gruppe i orkestret: Poul på trompet, Knud på basun, Simon på klaver, Bas-Hans på bas, Stub på trommer - og mig på guitar. Fint lille band, hvor jeg osse gjorde mine første forsøg som arrangør, og vi holdt prøver i forbindelse med de "store" orkesterprøver. Tenorsaxen, min ven Åge, måtte vi desværre undvære, for der skete noget aldeles rædselsfuldt. Under turen fra en prøve i Roskilde, på vej hjem mod Holbæk og Tuse, kørte han i stærkt regnvejrs på sin motorcykel op bag i en lastbil på Gevningebakken - og var dræbt på stedet. Hvilket chok for alle os spillekammerater. Og ved begravelsen i den smukke Tuse Kirke sørgede og græd vi sammen med den stakkels familie.

Tilbage til Camilos lille mekka i Smedelundsgade. Den lille pladeforretning blev efterhånden et centrum for byens jazzinteresserede. Mange kiggede ind næsten hver dag for at høre, om der var nyheder, og tit var man i skarp konkurrence om at komme først til et par plader med Charlie Parker eller Dizzy Gillespie, Duke Ellington, Count Basie o.s.v.. Min kammerat fra spejder- og ulveungetiden, Tage Olsen - købmandens søn i Blegstræde - og jeg, vi var heldigvis fri for at konkurrere, for han var vild med Louis Armstrong og Fats Waller, og jeg hældede mest mod de førstnævnte. Så allerede her gik den op for os, den dengang voldsomme modsætning der var imellem "traditionalisterne" og "de moderne", men det gik absolut ikke ud over vores venskab. I det hele taget var der en slags broderskab imellem os jazzfans, for man fandt hurtigt ud af, at jazzen i Danmark, uanset stilretning, var en minoritetsmusik for de få - og at vi hørte til de lykkelige udvalgte, det var vi helt overbevist om.

Et andet sted vi mødtes, var på koncert-turene til København. En af Holbæks busvognmænd havde fundet ud af at arrangere busture til de hyppige jazzkoncerter i KB-hallen, så dér fik vi sammen fantastiske oplevelser ved de amerikanske, såkaldte "Jazz At The Philharmonic"-koncerter, Louis Arm-

strong-koncerterne - og koncerterne med berømte orkestre som Dizzy Gillespies, Stan Kentons, Lionel Hamptons, Count Basies og Woody Hermans orkestre.

Under alt dette var jeg blevet student i 1954 - med et rimeligt resultat på trods af at det jeg læste mest, var mine jazzmagasiner, min "bibel", som var Politikens første "Jazzens Hvem Hvad Hvor", og mine andre herlige jazzbøger, hjemskaffet i dyre domme fra U.S.A. af Camilo eller Henningsens Boghandel. Min mere eller mindre hemmelige drøm var, at jeg ville den vej - og beskæftige mig med musik, helst som musiker - og gerne uddanne mig i København. Det fik min far dog sat en effektiv stopper for. Han havde en urokelig og uforklarlig opfattelse af, at studenterlivet og ikke mindst musikerlivet - og specielt i København - var intet mindre end det rene Sodoma og Gomorra. Så da studenterhuen røg af, så fik jeg i stedet 3 års elevtid i Holbæk hos de statsautoriserede revisorer i Nygade trukket godt og grundigt ned over hovedet. Det var bestemt ikke morsomt, og der var ikke meget swing i de ærede revisorer og deres bilag og deres kassejournaler og håndregnemaskiner. Så imens studenterkammeraterne forduftede til lykkelige tider i hovedstaden, så blev jazzvennerne i Holbæk den eneste trøst: Tage Olsen, Poul Rossing, Helmer (Haskilde) Hansen, Kaj Mohr, Erik Krause o.s.v - alle var vi sat i lære, og alle havde vi lyst til noget helt andet. For unge var Holbæk en både død og dødssyg by - ingen steder at danse og more sig, bortset fra restauranterne "Sans Soucie" og "Rylen" (Hotel Royal), men deres orkestre var gennemgående så ringe, at man ku' få kvalme. Ellers var der kun spejderballerne, afdansningsballerne, sportsballerne - og bal i Venstres Ungdom - ku' man forestille sig noget mere afskyeligt?

Vi trøstede os med de næsten daglige (natlige) sammenrend ved grammofonerne på hinandens værelser (ikke mindst i Tages lille lejlighed i det faldefærdige bindingsværkshus i Vimmelskiftet, hvor han snart fik blivende selskab af en journalistelev på Amtstidende, den dejlige Hanne Nautrup fra Ålborg). Vi drak en masse bajere, kyssede kæresterne - og lyttede til Garner, Waller, Hampton, Louis, Dizzy m. m. fl., så de lakskinnende '78'ere hurtigt blev grå og skrattende af de altid slidte grammofonstifter. Og efterhånden begyndte tanken at modnes om at: sku' vi ikke ta' og starte en jazzklub?

Hen imod efteråret '55 fik vi samlet os sammen til at gøre forsøget. Den stiftende generalforsamling på Hotel Isefjord trak forbavsende mange interesserede, så da vedtægterne var på plads og bestyrelsen valgt, stod jeg pludselig der og var blevet formand (fordi ingen andre gad). Formentlig på grund af lykken over, at der begyndte at ske noget, så står mange af de finere detaljer fra de første år noget uklart for mig. Men jeg husker, at vi fik gennemført jævnlige klubmøder med grammofoncauserier - og så stod vi dér på skift i det gamle Isefjords mødelokale "Palmehaven" (?) og holdt foredrag om alt fra Bunk Johnson til Charlie Parker for en 30-40 medlemmer. Og vi begyndte at holde jazzbal en gang om måneden i Isefjords lille sal - og enkelte gange på Industrien i Kirkestræde. Helmer havde en idé om, at udsmykning var vigtig, derfor medbragte han det meste af reservedelslageret fra sin læreplads Holbæk Autolager. Så fra Industriens lave loft hang krøllede kofangere og bulede skærme ned - imens der på bordene stod tomme italienske bastvinflasker med stearinlys i - meget stemningsfuldt. (Autotilbehøret blev aldrig nogen succes og blev meget hurtigt afskaffet igen, men bastflaskerne fulgte ballerne trofast i flere år).

Økonomien var ikke noget at råbe hurra for, så i begyndelsen spillede bl.a. "min" førnævnte Roskilde-sekstet gratis, for at få oparbejdet en kassebeholdning, så kassereren Vagn Åge havde noget at holde hus med. Og ved kassen sad vores kærester og solgte billetter og meldte folk ind i den hastigt voksende medlemsskare, så vi efterhånden kunne engagere rigtige københavnere-musikere som Max Brüel, Jørgen Ryg, Erik Moseholm o.s.v. Men guderne skal vide, at det var så som så med publikumsbegejstringen, når det var de "moderne" der var på programmet. "Traditionel Jazz" var sagen for flertallet.

Det forhold fik Tage til at vejre en kæmpesucces med en idé om at afholde klubbens første store jazz-koncert i Isefjords Teatersal med et af tidens største traditionelle danske navne, Torben Ulrich/Arnved Meyer-kvartetten. De var meget dyre, men Tage havde en sikker forvisning om, at det ville komme mangefold igen. Torben Ulrich var klarinettist, men samtidig en af verdens førende tennisspillere, så som Tage sagde: Selv Marius vil sku komme og se giraffen (Marius var Tages principal på hans læreplads Engelsk Beklædningsmagasin - og formand for tennisklubben). Desværre var det hundekoldt og snestorm, da aftenen oprandt. Orkestret nåede desværre rettidigt frem, men det gjorde publikum ikke - ikke engang Marius. Det blev en glimrende koncert for de 20 mennesker plus bestyrelsen, som mødte frem. Orkestret fik, hvad de skulle have af honorar plus vådt og tørt, hvorefter klubkassen var aldeles tom - og mere til. Vi var bankerot.

Men vi nægtede at kaste håndklædet i ringen, så vi måtte igen til at spille gratis. Endda lagde vores nye "lokale" orkester med mig og min bror Jørgen plus Helmer Hansen, Poul Rossing og Jørgen Nielsen osse de penge i den gabende tomme kasse, som vi tjente ved engagementer ude omkring, og det samme tror jeg klubbens nye traditionelle orkester "Eagle Band" gjorde. Efterhånden lettede det, klubben overvandt sin første store krise, folk strømmede til jazzballerne fra hele Vestsjælland, og de skiftende bestyrelser kunne indlede en enestående kunstnerisk linie.

Dog ikke længere med mig som formand. Efter 3 år som revisorelev oprandt endelig den længselsfuldt ventede dag, hvor teltpælene kunne flyttes til København. Tage blev den ny formand, og han var så sød at sørge for at bestyrelsen udnævnte mig til sit første æresmedlem. Men min jazztid i Holbæk var slut og kom til at fortsætte andre steder. I endnu nogen år var jeg dog lejlighedsvis tilbage som musiker, når jeg besøgte klubben med Finn Mickelborgs kvintet og med min egen kvartet.

Men mine godt 2 år som involveret i Jazzklubbens start kom for altid til at præge mit liv. Især mine første erfaringer som jazz-causør kom en halv snes år senere til at betyde, at jeg kunne bruges i Danmarks Radio, og det blev begyndelsen på mit siden så privilegerede liv som mangeårig radioformidler af musik i almindelighed - og jazz i særdeleshed. Så min Holbæk-ungdoms hemmelige og vanvittige drøm om: at blive noget ved musikken, den blev i rigt mål opfyldt. Og det er i grunden slet ikke så galt.

Finn Kragerup, 3. 7. 2004